



Horyzonty Polityki
2019, Vol. 10, N° 30



EWA BUJWID-KUREK

<http://orcid.org/0000-0001-7634-828X>

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych
ewa.bujwid-kurek@uj.edu.pl

DOI: 10.35765/HP.2019.1030.02

Władza polityczna a system polityczny – wokół kategorii politologicznych uwag kilka

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Naczelnym celem badawczym niniejszych rozważań jest ustalenie znaczenia władzy politycznej dla efektywności i stabilizacji systemu politycznego.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Władza polityczna i system polityczny to kategorie bardzo ważne w politologii, stąd też wydaje się słuszne podjęcie refleksji naukowej nad wzajemnymi relacjami zachodzącymi pomiędzy władzą polityczną i systemem politycznym, by ten był efektywny i stabilny. W celu sprostania postawionemu pytaniu badawczemu sięgnięto po metody badawcze właściwe naukom społecznym, w tym nauce o polityce i administracji. Szczególnie przydatny okazał się pogłębiony przegląd literatury naukowej, jak też synteza wniosków.

PROCES WYWODU: W pierwszej kolejności przedstawione zostaną de-sygnaty pojęcia władzy i władz politycznej (władzy państwowej), w drugiej – ustalona będzie definicja systemu politycznego, a w trzeciej – zostanie zwrócona uwaga na rolę, jaką władza polityczna z perspektywy teoretycznej odgrywa w systemie politycznym, na to, jak wpływa na jego stabilność i efektywność.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Władza polityczna odgrywa znaczącą rolę w systemie politycznym. Szczególnie władza polityczna legitymizowana może o wiele efektywniej wykonywać swoją konstytutywną funkcję „wydawania i egzekwowania decyzji”. Władza polityczna (legitymizowana), ciesząca się zaufaniem społecznym, z dużym prawdopodobieństwem może się spodziewać alternacji. Tak rozumiana władza polityczna z powodzeniem wpływa na efektywność systemu politycznego, czyniąc go stabilnym.

Sugerowane cytowanie: Bujwid-Kurek, E. (2019). Władza polityczna a system polityczny – wokół kategorii politologicznych uwag kilka. *Horyzonty Polityki*, 10(30), 25-38. DOI: 10.35765/HP.2019.1030.02.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Omawiana problematyka jest ważna i nie traci na znaczeniu. Wnioski płynące z przeprowadzonych rozważań adresowane są zarówno do politologów, jak też polityków (decydentów) odpowiedzialnych za efektywne i stabilne funkcjonowanie systemu politycznego.

SŁOWA KLUCZOWE:

władza, władza polityczna, władza państwowa, system polityczny, efektywność systemu politycznego, reżim polityczny

POLITICAL POWER AND THE POLITICAL
SYSTEM AROUND SEVERAL CATEGORIES
OF POLITICAL WORDS

Abstract

RESEARCH OBJECTIVE: The main research goal is to determine the importance of the political power for the effectiveness and stabilization of the political system.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: Political power and the political system are categories of key importance in political science, hence it seems justifiable to start a scientific reflection on the mutual relations between the political authority and the political system to make it effective and stable. In order to meet the research question, the methods of researchers are relevant to social sciences, including the science of politics and administration. The particularly useful method was: an in-depth review of the scientific literature as well as the synthesis of conclusions. Two methods relying on text analysis and a synthesis of conclusions will be applied.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: First of all the designations of the concept of power and political power (state power) will be presented, secondly, the definition of the political system will be determined and in the third place the attention will be paid to the role that political power plays in the political system and affects its stability and effectiveness from the theoretical perspective.

RESEARCH RESULTS: Political power plays a significant role in the political system. Particularly, legitimate political power can perform its constitutive function of "issuing and enforcing decisions" much more effectively. Political power (legitimated) enjoying social trust can expect an alternation with high probability. Political power understood in this way successfully influences the effectiveness of the political system making it stable.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS: the topic discussed is important and not losing its importance. The conclusions from the considerations are particularly addressed to political scientists as well as politicians (decision-makers) responsible for the effective and stable functioning of the political system.

KEYWORDS:

power, political power, state power, political system, effectiveness of the political system, political regime

WSTĘP

W siatce terminologicznej politologii istnieje wiele kategorii, wśród których duże znaczenie, zważywszy na specyfikę tej dyscypliny, ma władza polityczna. Przypomnimy, że definiując politologię jako naukę o polityce, w żadnym wypadku nie możemy zapomnieć, że polityka, najogólniej ujmując, jest sztuką rządzenia. Rządzenie zaś nierozzerwalnie łączy się z władzą w znaczeniu relacji, a nie bytu. Takie rozumienie władzy politycznej pozwala też w sposób pełniejszy analizować złożoność stosunku władzy (Biernat, 1999, s. 44). W każdym systemie politycznym, by ten mógł funkcjonować, musi zaznaczyć swą obecność władza polityczna. Za naczelny cel badawczy przyjęto ustalenie wzajemnych związków zachodzących pomiędzy władzą polityczną a systemem politycznym. Intrygujące, szczególnie z perspektywy politologicznej, jest oddziaływanie władzy politycznej na jakość (czytaj: efektywność) i stabilność systemu politycznego. Pojawia się pytanie – czy każda decyzja władzy politycznej stabilizuje system polityczny, czy tylko taka, która spotyka się z powszechną akceptacją społeczną?

**WŁADZA – WŁADZA PAŃSTWOWA –
WŁADZA POLITYCZNA – DESYGNAT POJĘĆ**

W politologicznej literaturze przedmiotu spotykamy wiele definicji pojęcia władzy i władzy politycznej. Zważywszy na objętość

niniejszego artykułu, nie sposób ich jednak wszystkich przytoczyć. Oznacza to, że władza, szczególnie jej derywat – „polityczna”, jest fenomenem o wielu wątkach badawczych. Władza jest zjawiskiem, którego przejawy dają się obserwować w wielu zbiorowościach ludzkich, stąd też posiada charakter społeczny, czego uzasadnieniem może być fakt, że działanie podmiotu dominującego w stosunkach władzy opiera się na społecznym systemie wartości i norm. Co więcej, proces realizacji władzy pociąga za sobą cały nierzadko złożony łańcuch reperkusji społecznych.

Polegają one na tym, że w wyniku decyzji władczych określa się społeczne role jednostki, ustanawia, skupia lub rozprasza zasoby będące w społecznym władaniu itp.” (Kowalski, Lamentowicz i Winczorek, 1986, s. 83).

Rozumiejąc władzę jako stosunek pomiędzy przynajmniej dwoma podmiotami, należy zwrócić uwagę na dwojaką postać: stanu potencjalnego i stanu realnego. Ta władza, która ma jedynie możliwość zaistnienia, trwa w stanie potencjalnym, ta natomiast, która *de facto* wydaje i realizuje decyzje, jest władzą rzeczywistą (realną) (Ehrlich, 1971, s. 13 i n.). W przytoczonej tu argumentacji szczególnie interesująca wydaje się władza jako stan realny, której istota sprowadza się do procesu decyzyjnego, czego etapem finalnym jest wydanie decyzji, od której (-ych) najczęściej zależy to, czy dany system polityczny będzie efektywny, czy też zdestabilizowany, co bynajmniej nie powinno być celem decydentów (czytaj: władzy politycznej). Czymś naturalnym jest fakt, że w procesie decyzyjnym występują:

nierównorzędne podmioty obdarzone odmiennymi rolami społecznymi. W tym układzie sprawowanie władzy łączy się z zajęciem centralnej pozycji w procesie podejmowania decyzji, tzn. pozycji pozwalającej na określenie wedle zasady *sine qua non*, jakie decyzje zapadną i będą realizowane. Rola jednostek (grup) podporządkowanych polega na wykonywaniu decyzji i ewentualnie wywieraniu wpływu na treść zapadających decyzji (Kowalski, Lamentowicz i Winczorek, 1986, s. 85).

Władza rozumiana bywa w wielu ujęciach. Najczęściej spotkać można definiowanie w następujących kategoriach:

a) behawioralnych – jako szczególne zachowania modyfikujące zachowania innych ludzi, b) teleologicznych – jako realizacja przyjętych celów i wytwarzanie oczekiwanych skutków, c) instrumentalnych – jako możliwość stosowania szczególnych środków, zwłaszcza przemocy, d) strukturalnych – jako szczególny stosunek pomiędzy rządzącymi a rządzonymi, e) wpływu – jako możliwość oddziaływania na ludzi w celu spowodowania pożądanых zachowań f) konfliktu – jako możliwość podejmowania decyzji regulujących rozdział dóbr w sytuacjach konfliktowych (Antoszewski i Herbut, 2000, s. 646).

Ciekawym podziałem jest i ten, w którym odnajdujemy rozumienie władzy politycznej w znaczeniu substancjonalnym („mieć władzę”), podmiotowym („być władzą”), relacjonalnym („sprawować władzę”) i strukturalnym („władza państwowa”) (Kowalski, Lamentowicz i Winczorek, 1986, s. 81). Na użytek prowadzonych rozważań koncentrować się będziemy na władzy politycznej, którą najczęściej, odwołując się do tradycji nauki i myśli prawnopolitycznej, utożsamiano z władzą państwową. Jeśli przyjąć, że władza jest pojmowana jako pewien rodzaj stosunku społecznego (Pałeczki, 1988, s. 128; Ryszka, 1984, s. 247 i n.), a stosunek społeczny rozumiany jako

zespół co najmniej dwóch, normatywnie uregulowanych, wzajemnych działań społecznych dowolnych podmiotów indywidualnych lub/i zbiorowych, wytwarzających pomiędzy nimi określoną więź społeczną, opartą na wspólnie podzielonych wartościach (Szczepański, 1970, s. 190),

to władza polityczna definiowana jest jako

mechanizm zachodzący pomiędzy określonymi podmiotami stosunków społecznych, polegający na możliwości stosowania trwałego i instytucjonalnego przymusu w celu zmuszania drugiej strony do określonego postępowania (Chmaj, 1999, s. 451).

Warto zauważyć, że sprowadzając podmiot stosunków społecznych do wzajemnych relacji zachodzących pomiędzy wielkością jednostek wchodzących w skład określonej zbiorowości, zachodzi konieczność wyodrębnienia takiego podmiotu (decydenta), który by stanowił podstawę prawnego ich funkcjonowania jako elementów zbiorowości. W tym miejscu w pełni podzielam opinię, że „gdyby decyzje podejmowała zbiorowość in toto, byłaby to anarchia, która jest równoznaczna z anihilacją społeczeństwa” (Kaute, 1997, s. 26).

Do tego, że władza polityczna przybiera różne oblicze, nie trzeba nikogo przekonywać, jednakowoż rozpoznaje się ją po tym, że jest predystynowana do realizowania polityki zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej (czytaj: zagranicznej) danego państwa. Zatem bez trudu daje się ustalić, iż władza państwowa jest jedną z wielu i chyba jedną z najważniejszych jak dotąd w dziejach ludzkości postacią władzy politycznej, która bynajmniej nie „zamyka się w ramach względnie izolowanych grup społecznych, lecz przejawia się w układzie makrostruktur, a w wielu przypadkach (np. władzy państwowej) odnosi się do społeczeństwa jako całości” (Kowalski, Lamentowicz i Winczorek, 1986, s. 81).

SYSTEM POLITYCZNY – CECHY DYSTYNKTYWNE

Kategoria systemu politycznego *per analogiam* jak kategoria władzy (władzy politycznej) odgrywa istotną rolę w siatce pojęciowej i znajduje się w alfabecie znaczeniowym politologii. Stąd też wielu badaczy aspirowało do autorstwa jego definiowania. Nie jest bynajmniej moim zamiarem przytaczanie niebывale bogatego *spectrum* definicji tej jakże ważnej dla niemal każdego politologa (politolożki) kategorii. Zważywszy na artykulację eksplikowanego celu nadrzędnego niniejszych rozważań, celowo przytoczę tylko niektóre, wybrane ujęcia definicyjne, wskazując na pomieszczone w nich cechy dystyngtywne, które dla prowadzonych tu rozważań wydają się najbardziej użyteczne. Mam tu na uwadze szczególnie te definicje, które mieszczą się w metodologicznej klasyfikacji systemów politycznych. Jedna nosi miano „instytucjonalnej”, druga ze względu na desygnat pojęcia nazwana jest „systemową”. I choć, niech mi wolno zauważyć moją predylekcję, zwykle preferowana przeze mnie jest definicja, której autorstwo przypisane jest Jerzemu Kowalskiemu:

system polityczny to aparat państwowy, partie polityczne oraz organizacje i grupy społeczne formalne i nieformalne, uczestniczące w działaniach politycznych w obrębie danego państwa oraz ogół zasad i norm prawnych regulujących ich wzajemne stosunki (Podolak i Żmigrodzki, 2007, s. 11),

to jednak w tym artykule celowo z niej rezygnuję, będąc przekonaną, że system polityczny zarówno w ujęciu instytucjonalnym, jak

i systemowym będzie o wiele bardziej przydatny w prowadzonym tu dyskursie badawczym. W tym miejscu warto zaznaczyć, że w interpretacji systemu politycznego, prócz już wymienionych stanowisk metodologicznych: instytucjonalnego i systemowego, spotykać można też trzecie – strukturalno-funkcjonalne (Wojtaszczyk, 1992, s. 5). Pierwsze, charakterystyczne dla prawoznawstwa i jak już wspomniane zostało, nas najbardziej interesujące, oznacza „ogół instytucji, za pośrednictwem których podejmowane są decyzje polityczne” (Podolak i Żmigrodzki, 2007, s. 12). Pełna wersja definiująca instytucjonalne ujęcie systemu politycznego to: ogół osób, grup i organizacji – w ich wzajemnych powiązaniach i współdziałaniu – podmiotów posiadających dominujący wpływ na wypracowanie, wprowadzenie w życie i interakcje norm reglamentujących życie wewnętrzne danego społeczeństwa (Podolak i Żmigrodzki, 2007, s. 12).

W tym znaczeniu system polityczny można utożsamiać z ustrojem politycznym. Poszukując relacji zachodzących między władzą polityczną z przypisaną jej cechą konstytutywną – wydawanie decyzji (czytaj: decyzji politycznych) a efektywnością systemu politycznego, w żadnym razie nie należy jednak pominąć koncepcji systemowej. Wybór tych podejść metodologicznych jest jak najbardziej oczywisty, uzasadniając, iż oparcie się tylko i wyłącznie na jednym podejściu metodologicznym w definiowaniu systemu politycznego byłoby nadmiernym zawężeniem niewyczerpującym bogactwa zagadnień skrywanych w znaczeniu *idée fixe* definicji systemu politycznego. W żadnym razie nie wolno nam zatem pominąć koncepcji systemowej systemu politycznego, w której zwrócona jest uwaga na relacje zachodzące między systemem a jego otoczeniem. W ujęciu kanadyjskiego politologa Davida Eastona, pomysłodawcy tego podejścia, zwanego też często koncepcją cybernetyczną, system polityczny jest traktowany jako proces dwustronnego przepływu informacji i energii pomiędzy otoczeniem społecznym i instytucjami władczymi. Proces ten zawiera się w trzech etapach: wejścia – przetwarzania (czytaj: konwersja wewnątrzsystemowa) (Chmaj i Sokół, 1999, s. 394) – wyjścia, czyli dosł. input – outputs (Easton, 1966, s. 150-153; Antoszewski, 1999, s. 74). Warto pamiętać, że podjęcie decyzji politycznej jest warunkowane przetwarzaniem ową konwersją żądań w oświadczenia lub dokonania władzy. Treść decyzji politycznych oddziałuje na zasadzie sprzężenia zwrotnego, zapewniając (lub też

nie) pożądaną równowagę polityczną (Herbut i Antoszewski, 2000, s. 584). Dla efektywności systemu politycznego istotne są „wejścia” mogące się wywodzić od społeczeństwa, elit politycznych (władzy politycznej, np. prezydent, rząd) lub też otoczenia międzynarodowego (Podolak i Żmigrodzki, 2007, s. 12). Gdybyśmy jednak chcieli ograniczyć się tylko i wyłącznie do powyższych ustaleń, to argumentacja byłaby niepełna. Stąd też zwracam uwagę na jeszcze dwie kwestie o bardzo dużym znaczeniu; pierwsza – w każdym systemie politycznym daje się wyróżnić cztery podsystemy: instytucjonalny, funkcjonalny, regulacyjny, komunikacyjny. Kwestia druga dotyczy klasyfikacji systemów politycznych, wśród których zważywszy na stawiane kryteria, spotkamy się z różnymi podziałami. Przykładowo biorąc pod uwagę typ reżimu politycznego, definiowanego jako układ formalnych (prawnych), jak i nieformalnych zasad i mechanizmów regulujących funkcjonowanie centrum władzy politycznej oraz sposób jego powiązania ze społeczeństwem, wyróżnia się na ogół dwa zasadnicze względem siebie diametralnie różne reżimy polityczne: demokratyczny i niedemokratyczny. Nie trzeba nikogo przekonywać, iż od tego, z jakim typem reżimu politycznego mamy do czynienia, zależy to, jak będzie wyglądał dostęp do ośrodków decyzyjnych, co zapewne będzie się odbywało za pomocą ściśle dobranych procedur oraz wedle przyjętego sposobu ułożenia relacji w społeczeństwie. Wśród reżimów demokratycznych, zważywszy na „system wzajemnych stosunków pomiędzy organami państwa wynikający z realizacji zasady podziału władz” (Kalina-Prasznic, 1997, s. 317; w rzeczy samej chodzi o relacje zachodzące pomiędzy głową państwa, parlamentem i rządem), przyjął się podział na system parlamentarny, parlamentarno-komitetowy (gabinetowy), prezydencki, kanclerski, mieszany (Wojtaszczyk, 1992, s. 39).

Zwraca uwagę, iż większość konstytucjonalistów analizujących współczesne modele rządów przyznaje, że stanowią one zasadniczo warianty dwóch podstawowych systemów – parlamentarnego i prezydenckiego (Sartori, 1994, s. 83; Ludwikowski, 2000, s. 227).

Gdy mowa o podziale systemów politycznych, biorąc pod uwagę kryterium: struktura terytorialno-administracyjna, dokonuje się podziału na państwa unitarne (jednolite) i państwa złożone (federacje) (Zwierzchowski, 1992, s. 57-63), co – w kontekście pełnienia władzy

politycznej na szczeblu centralnym – nie jest bez znaczenia. W tym przypadku możemy mieć do czynienia przynajmniej z dwoma przypadkami: centralizacją bądź decentralizacją, co dla pełnienia funkcji przez władzę polityczną powinno być każdorazowo uwzględnione.

WŁADZA POLITYCZNA W PROCESIE ODDZIAŁYWANIA NA EFEKTYWNOŚĆ SYSTEMU POLITYCZNEGO NA PODSTAWIE USTALEŃ TEORETYCZNYCH

Jak już zostało wcześniej zauważone

władza polityczna dotyczy stosunku władzy, w którym przynajmniej jeden z podmiotów ma możliwość w sposób trwały, substancjonalny i zinstytucjonalizowany wywierać wpływ na inne podmioty, przy czym wpływ ów odbywać się musi w sferze decyzji odnoszących się do systemu politycznego i jego społecznych manifestacji (Jeziński, 2004, s. 438).

Co więcej, władza polityczna jest siłą napędową systemu politycznego i dzięki temu oddziałuje na inne systemy społeczne. Warto zauważyć jest i to, że władza polityczna wyróżnia się kompetencją predysponującą ją bądź do utrzymania *status quo*, bądź też do zdecydowania o radykalnej zmianie stosunków społecznych. Uprawniona do podejmowania decyzji, może wydawać takie, które są pożyteczne, spotykające się z powszechnym zadowoleniem społecznym, lub szkodliwe ze społecznego punktu widzenia. Nie bez znaczenia są więc funkcje będące cechą konstytutywną władzy politycznej: funkcje *sensu largo* i funkcje *sensu stricto*. Pierwsze z nich mają charakter bardzo ogólny i określają płaszczyzny działania władzy politycznej, ich przeciwieństwem są funkcje *sensu stricto*, które są o wiele bardziej szczegółowe i odnoszą się do podmiotów zarówno indywidualnych, jak i zbiorowych. Pozostając z władzą polityczną w relacji podporządkowania, wyznaczają jej najważniejsze zadania z tego wynikające (Chmaj, 1999, s. 452). W funkcji *sensu largo* zawiera się zbiór czterech uszczegółwiających je funkcji: integracyjna, dystrybucyjna, ochronna i strukturotwórcza. Funkcje *sensu stricte*

są determinowane funkcjonującym w danym państwie systemem politycznym i te, zważywszy na naczelny cel badawczy niniejszego artykułu, posiadają szczególne znaczenie. W tym przypadku, odwołując się do idei demokracji liberalnej, wymienia się aż dziewięć takich funkcji, enumeratywnie są to:

a) stanowienie prawa, wydawanie norm (ustaw, zarządzeń, rozporządzeń, dyrektyw – nazwa nie ma znaczenia), których obywatele powinni przestrzegać; b) uruchomienie środków i form instytucjonalnych zapewniających poszanowanie norm (...) c) tworzenie lub modyfikowanie organów państwowych i ustalanie, w jaki sposób obywatele biorą udział w ich składzie i decyzjach (np. mianowanie, wybory, referendum); d) mianowanie personelu w aparacie państwowym, instytucjach użyteczności publicznej; e) kierowanie państwowymi środkami represji i kontroli; f) powoływanie do życia instytucji użyteczności publicznej, określanie ich kompetencji, struktury wewnętrznej i modelu funkcjonowania; g) podejmowanie decyzji w zakresie finansów państwa (...); h) podejmowanie decyzji w imieniu państwa i prowadzenie negocjacji z innymi państwami oraz organizacjami ponadnarodowymi, i) wpływanie na działalność naukową, kulturalną, oświatową i propagandową (Chmaj, 1999, s. 453 i 454).

Zważywszy, że funkcja systemu politycznego to każde działanie, które przyczynia się do zachowania systemu w długotrwałym okresie, tzn. zmierzające do podtrzymania *status quo*, jak i też do jego dalszego rozwoju, wyróżnia się cztery funkcje: regulacyjną, mediacyjną, adaptacyjną i innowacyjną (Podolak i Żmigrodzki, 2007, s. 13). W kontekście prowadzonych rozważań interesujące, szczególnie z perspektywy politologicznej, jest pytanie, czy stopień, w jakim udaje się władzy politycznej realizować poszczególną funkcję, wpływa na jej efektywność w rozumieniu sprawnego funkcjonowania, to znaczy takiego, które oddziałuje na kondycję państwa, a docelowo stabilizuje system polityczny. Otóż istnieje obserwowalna prawidłowość: w im większym stopniu realizowane są przez władze polityczne przypisane im funkcje, w tym większym stopniu władza polityczna jest efektywna. I odwrotnie: w im mniejszym stopniu realizowane są funkcje dla niej zarezerwowane, tym niższa efektywność władzy politycznej. Idąc dalej, sytuacje takie, kiedy dzieją się w systemie politycznym, mają następnie niebagatelny wpływ zarówno na jakość systemu, jak i jego stabilność. Nie bez znaczenia jest więc to, kto podmiotowo

władzę polityczną sprawuje. Wydaje się, iż z dużym prawdopodobieństwem efektywność każdej z osobna pełnionej funkcji przez władzę polityczną, a najlepiej wszystkich bez wyjątku, sumarycznie je traktując, może dopiero przynieść oczekiwany efekt w postaci zapewnienia reelekcji (czytaj: alternacji władzy). Niewątpliwie jest to także efektem legitymizacji władzy. Legitymizacja jest stanem pewnego rodzaju stosunków między władzą a społeczeństwem. Jest ona nie tylko pożądana, lecz wręcz niezbędna do uzyskania pewnego stopnia integracji społecznej oraz możliwości mobilizacji. Legitymizacja jest bardzo istotna zarówno dla samej władzy, jak i dla społeczeństwa. W tej kwestii, jak się zdaje, namysł politologiczny prowadzi do wzięcia pod uwagę przynajmniej dwóch sytuacji. Pierwsza; zawierająca się w relacji władza – społeczeństwo oraz sytuacja druga, polegająca na udzielaniu władzy mandatu zaufania, co najczęściej wyraża się w akcie wyborczym. I jeden, i drugi przypadek wydaje się niezmiernie istotny, uwzględniając trwałość porządku społecznego i stabilizację interesującego nas systemu politycznego. Sądzę, iż w każdej sytuacji, nie tylko kryzysowej, te dwie wyróżnione wcześniej relacje posiadają niebagatelne znaczenie (Rychard, 1986, s. 305 i n., Bujwid-Kurek, 1991, s. 140). W tym miejscu nie sposób pominąć problematyki legitymizacji systemu politycznego dokonywanej przez procedury, co zważywszy na lejtmotyw niniejszego artykułu, posiada niebagatelne znaczenie. Oczywiście jest, iż akceptacja (legitymizacja) władzy w systemie demokratycznym dokonuje się w udziale społeczeństwa w wyborach. W tym miejscu w pełni podzielam opinię wyrażoną przez francuskiego politologa Georges'a Burdeaua, który mając na uwadze podstawowe funkcje wyborów, szczególnie wyróżnił nadanie rządzącym (sprawującym władzę polityczną) legitymacji dla jej sprawowania. Tak władza, jak i system polityczny są zazwyczaj obiektem legitymizacji. Legitymizacja władzy (elit politycznych) zawsze ma walor użyteczny zarówno dla ją sprawujących, jak też dla systemu politycznego, który wydając decyzje, go profiluje.

System polityczny w swym trwaniu determinowany jest decyzjami politycznymi, które są w kompetencji sprawujących władzę polityczną. Zważywszy na tę prawidłowość, najbardziej przydatna, jak się zdaje, dla naszych dociekań jest obecna w politologicznej literaturze anglosaskiej koncepcja behawiorystyczno-funkcjonalna, wedle której system polityczny zrównuje się z procesem przetwarzania

impulsów społecznych w decyzje i działania polityczne. Warto zauważyć, iż poza wszystkim ujęcie to skupia się na zjawisku o wadze zasadniczej – „zachowaniu się” systemu, jego dążeniu do równowagi, jak też do osiągnięcia podstawowych celów działania (Deszczyński i Gołota, 2000, s. 10), co biorąc pod uwagę efektywność systemu politycznego, ma niebagatelne znaczenie. Ważne podkreślenia jest także i to, że wśród wielu kwestii związanych z systemem politycznym chyba najważniejsza jest efektywność jego funkcjonowania, szczególnie wyznaczenie kryteriów tej efektywności, o czym niejednokrotnie już była mowa w toku prowadzonych rozważań. Na gruncie politologicznej literatury przedmiotu istnieje obecnie utrwalona już prawidłowość dająca się sprowadzić do następującego ustalenia: instytucja lub cały system funkcjonuje efektywnie wówczas, gdy dzięki swojemu działaniu osiąga cele, jakie stawiają ludzie nią kierujący (czytaj: sprawujący władzę polityczną – decydenci). Aby system polityczny mógł zyskać miano efektywnego, warunkiem *sine qua non* jest spełnienie trzech kryteriów: po pierwsze – system jest zdolny zapewnić własne istnienie bez uciekania się do zmasowanej przemocy, po drugie – stwarza warunki do wszechstronnego ekonomicznego, społecznego i kulturalnego rozwoju kraju, i po trzecie – gwarantuje bezpieczeństwo państwa na zewnątrz (Deszczyński i Gołota, 2000, s. 10). Dla efektywności systemu politycznego nie bez znaczenia jest zatem to, kto władzę sprawuje, ma się na uwadze szczególnie jej proveniencję ideologiczno-doktrynalno-programową, co jest istotne szczególnie w kontekście tego, że za nieefektywny system polityczny uznaje się system totalitarny, zarówno w wersji faszystowskiej, jak i komunistycznej. Skoro władza polityczna w swym oddziaływaniu na system polityczny posiada znaczenie, to ważne jest, by ją móc w pierw zdożyć. Takim

typowym przykładem instytucjonalizowanej walki o władzę w ramach systemu politycznego danego państwa jest system partyjny i rywalizacja w jego obrębie. Konsekwencją walki o władzę jest możliwość realnego wpływu danego podmiotu na polityczne decyzje państwowe poprzez substancjonalny udział w organach legislatywy (parlament) oraz wyłonionej i kontrolowanej przez legislatywę egzekutywy, pełniącej funkcje zarządzające (Chmaj i Sokół, 2004, s. 438).

KONSTATAcje

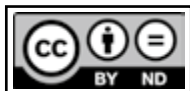
Eksplikowanym celem badawczym niniejszego artykułu było ustalenie znaczenia władzy politycznej i jej wpływu na efektywność systemu politycznego. Pozornie łatwe zadanie okazało się niebywale skomplikowane, zważywszy na wielość derywatów znaczeniowych branych pod uwagę kategorii: władza polityczna i system polityczny. Opierając się tylko i wyłącznie na wybranych koncepcjach, stwierdza się, iż władza polityczna, pełniąc przypisane jej konstytutywne funkcje, ma wpływ nie tylko na efektywność systemu politycznego, lecz także na jego stabilizację, co wydaje się szczególnie istotne z perspektywy politologicznej,

BIBLIOGRAFIA

- Antoszewski, A. (1999). System polityczny jako kategoria analizy politologicznej. W: A.W. Jabłoński i L. Sobkowiak (red.), *Studia z teorii polityki*. T. I. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 74.
- Biernat, S. (1999). *Legitymizacja władzy politycznej. Elementy teorii*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Bujwid-Kurek, E. (1991). Przejawy kontynuacji a procesy zmian w systemie społeczno-politycznym współczesnej Jugosławii (doktryna, realia i doświadczenia praktyczne). W: M. Grzybowski (red.), *Ciągłość a zmiana w ewolucji systemów politycznych*. Kraków: Krakowska Oficyna Wydawnicza, 140.
- Chmaj, M. i Sokół, W. (red.). (1999). *Polityka – Ustrój – Idee. Leksykon politologiczny*. Lublin: MORPOL.
- Deszczyński, P. i Gołota, K. (red.). (2000). *Demokratyczne systemy polityczne*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- Easton, D. (1966). *Varieties of Political Theory*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Ehrlich, S. (1971). *Wstęp do nauki o państwie i prawie*. Warszawa: PWN.
- Herbut, R. i Antoszewski, A. (2000). *Leksykon politologii*. Wrocław: Atla 2.
- Jeziński, M. (2004). Władza. W: M. Chmaj, J. Marszałek-Kawa i W. Sokół (red.), *Encyklopedia wiedzy politycznej*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 438.
- Kalina-Prasznic, U. (1997). *Leksykon prawniczy*. Wrocław: Atla 2.
- Kaute, W. (1997). Kategoria władzy w archetypie kultury polskiej a tradycja demokracji europejskiej. W: J. Wróbel (red.), *Władza polityczna*.

- Konceptje i ujęcia zjawiska*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 26.
- Kowalski, J., Lamentowicz, W. i Winczorek, P. (1986). *Teoria państwa i prawa*. Warszawa: PWN.
- Ludwikowski, R. (2000). *Prawo konstytucyjne porównawcze*. Toruń: Wydawnictwo Dom Organizatora.
- Pałeczki, K. (1988). *Prawo – Polityka – Władza*. Warszawa: COMSNP.
- Rychard, A. (1988). Komu potrzebna jest legitymizacja. W: A. Rychard i A. Sulek (red.), *Legitymizacja klasyczna, teoria i polskie doświadczenia*. Warszawa: PTS, UW, 305.
- Ryszka, F. (1984). *Nauka o polityce. Rozważania metodologiczne*. Warszawa: PWN.
- Sartori, G. (1994). *Comparative Constitutional Engineering: An Inquiry Into Structures, Incentives and Outcomes*. New York: University Press.
- Sokoł, W. (1997). *Legitymizacja systemów politycznych*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Szczepański, J. (1970). *Elementarne pojęcia socjologii*. Warszawa: PWN.
- Wojtaszczyk, K.A. (1992). *Współczesne systemy polityczne*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Zwierzchowski, E. (1992). *Wprowadzenie do nauki prawa konstytucyjnego państw demokratycznych*. Katowice: Uniwersytet Śląski.
- Żmigrodzki, M. i Podolak, M. (2007). System polityczny i jego klasyfikacje. W: M. Żmigrodzki i M. Podolak (red.), *Współczesne systemy polityczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 11.

Copyright and License



This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>